

Sport over cultuur

Wat sportbeleid met cultuurbeleid kan en wil

Amalia Deekman en Josefiene Poll, LKCA

1 Inleiding

Sport en cultuur worden beide beoefend in de vrije tijd. Mensen kiezen zelf of ze gaan voetballen, schilderen, schaken of drummen in de band. Zowel in sport als bij kunst en cultuur kan er sprake zijn van competitie en staan spelen, plezier maken, expressie, talentontwikkeling en meedoen voorop. Er zijn verschillende redenen om de samenwerking tussen sport en cultuur te stimuleren:

- De lokale praktijk vraagt erom: de situatie bij sport- en cultuurverenigingen qua op peil houden van ledenaantallen, aanpassingen in het vrijwilligersbeleid, slim accommodatiegebruik e.d.
- De bijdrage aan identiteit en gezondheid van zowel sport als cultuur: talentontdekking en -ontwikkeling, zingevingsvraagstukken.
- De bijdrage aan maatschappelijke vraagstukken: participatieverhoging, de vitaliteit van krimpgebieden en de leefbaarheid in stadswijken.

In het landelijk programma Sport en Cultuur Samen Sterker werken verschillende organisaties samen om kennis te verzamelen en te verspreiden over hoe die verbinding tussen sport en cultuur er uit kan zien. De betrokken organisaties bij dit programma zijn het LKCA, het Kenniscentrum Sport, de Vereniging Nederlandse Gemeenten, Vereniging Sport en Gemeenten, NOC*NSF, het Jeugdcultuurfonds, het Jeugdsportfonds en het Fonds voor Cultuurparticipatie.

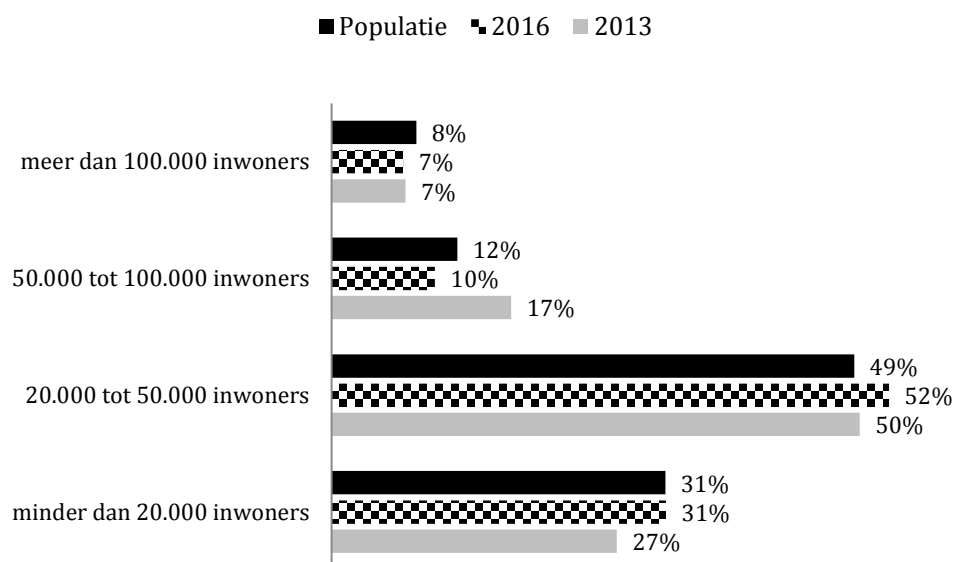
Gemeenten ondersteunen en faciliteren beide sectoren. Daarom is de stuurgroep van het landelijke programma benieuwd of die verbinding ook op beleidsniveau wordt gezocht. Zij hebben voor de tweede keer (de eerste keer was in 2013) vragen – zowel open als gesloten – laten meelopen met de jaarlijkse enquête die de Vereniging Sport en Gemeenten voorlegt aan een panel van sportambtenaren. Deze rapportage bevat een analyse van de resultaten en – waar van toepassing – een vergelijking met 2013.

Respons

De vragen gaan over de samenwerking tussen sport en cultuur en de rol van de gemeente daarin. Vooraf is niet gedefinieerd wat er onder samenwerking verstaan wordt, juist om te inventariseren hoe breed de variëteit is van de verbinding tussen sport en cultuur.

De enquête is naar alle 390 gemeenten gestuurd, 134 gemeenten (34%) hebben de vragenlijst ingevuld en teruggestuurd. Omdat de verwachting is dat er verschillen zijn in beleid en in de praktijk tussen kleine en grote gemeenten, is gevraagd hoeveel inwoners de gemeente heeft. In onderstaande grafiek is te zien dat de verdeling qua gemeentegrootte in de responsgroep van 2013 en 2016 ongeveer gelijk is. Dit geldt ook voor de verdeling in de gehele populatie. De respons is representatief voor de gemeenten in Nederland.

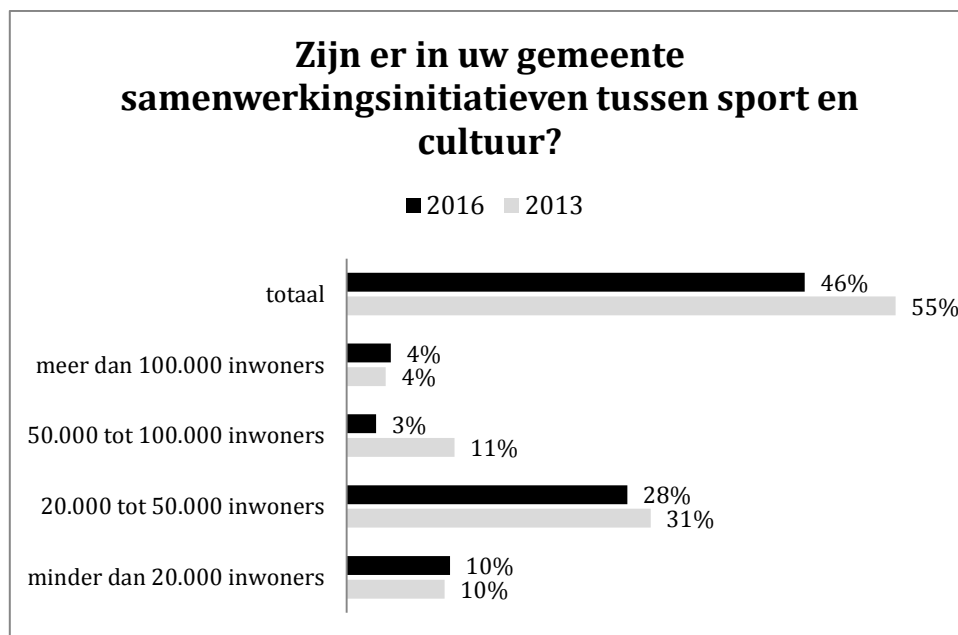
Wat is de omvang van uw gemeente?

N 2013 = 101; N 2016 = 134; N populatie = 390

2 Samenwerking in de praktijk

Is de gemeente op de hoogte van samenwerkingsinitiatieven tussen sport en cultuur? Op deze vraag antwoordde 46% bevestigend. Dit percentage ligt iets lager dan in 2013. Na uitsplitsing in gemeentegrootte, blijkt het merendeel van de samenwerkingsinitiatieven plaats te vinden in de gemeenten met 20.000 tot 50.000 inwoners.

N 2013 = 101; N 2016 = 134

2.1 Samenwerking tussen sport en cultuur: een aantal voorbeelden

Om na te gaan wat gemeenten verstaan onder samenwerking, hebben zij een beschrijving gegeven van samenwerkingsinitiatieven. Dit leverde een breed palet op van praktijkvoorbeelden:

- de toegang tot sport en cultuur laagdrempelig maken door kortingspassen;
- samenwerking tussen jeugd sportfonds en jeugd cultuurfonds;
- gezamenlijk buitenschools aanbod aanbieden/organiseren;
- delen van accommodaties;
- kennismaken via school met sport en cultuur;
- evenementen met sport en cultuur;
- via jeugd- en jongerenwerk sport en cultuur inzetten om participatie van kinderen en ouders te stimuleren;
- samenwerking tussen sport- en cultuurcoaches (combinatiefunctionarissen).

De grootte van de gemeente maakte niet uit voor het type initiatief. Bij enkele praktijkvoorbeelden werd ook verwezen naar websites. Deze zijn opgenomen in de bijlage.

Het is opvallend dat gemeenten met 100.000+ inwoners meer kijken op hoofdlijnen naar samenwerkingsvoorbeelden. Zoals de bestuurlijke en uitvoerende koppeling van het jeugdcul-

tuur- en jeugdsportfonds, een gezamenlijke meting naar sport- en cultuurparticipatie onder basisschoolleerlingen en het beleggen van de ondersteuning van verenigingen, zowel sport als cultuur, bij één organisatie.

2.2 Samenwerking tussen sport en cultuur: de rol van de gemeente

Wanneer er samenwerkingsinitiatieven bekend zijn bij de gemeente, zegt 95% van hen daar ook bij betrokken te zijn. In 2013 lag dit percentage iets hoger op 98%. De vraag is hoe die betrokkenheid van de gemeente er dan uitziet.

De respondenten uit de kleinste gemeenten noemen vooral het faciliteren van lokale en concrete activiteiten. Bijvoorbeeld een cultuureducatieproject voor basisscholen met bewegen op muziek via de plaatselijke muziekschool. Een andere respondent doet mee aan één van de landelijke pilots sport & cultuur (voorbeeldprojecten gefinancierd door IOC/NOC*NSF en FCP, gemonitord door LKCA en Kenniscentrum Sport). Ook worden de buurtsportcoach en combinatiefunctionaris genoemd als gemeentelijk instrument om afstemming of verbinding tussen sport- en cultuuractiviteiten te bewerkstelligen.

In grote tot middelgrote gemeenten ontstaan al meer programmatische en beleidsmatige verbindingen:

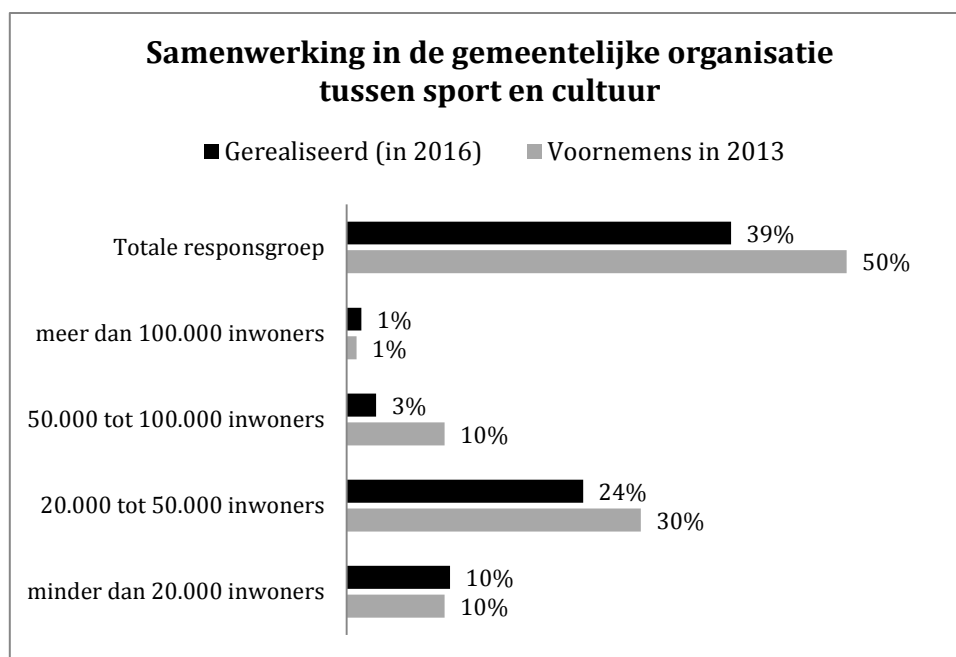
- combinatiefunctionarissen c.q. sport- en cultuurcoaches zoeken elkaar op voor de afstemming, verbinding en programmering van hun activiteiten;
- gemeenten subsidiëren sport- en cultuurcoaches en formuleren tevens de opdracht van deze functionarissen;
- gemeenten subsidiëren en evenementen waar zowel sport als cultuur bij betrokken zijn;
- samenwerking met het Jeugdsportfonds en Jeugd cultuurfonds;
- gemeenten faciliteren accommodaties.

De grootste gemeenten geven nauwelijks respons. Wanneer er samenwerking wordt genoemd, is dat meestal via het jeugdsport- en jeugd cultuurfonds.

De betrokkenheid van gemeenten is vooral gericht op het inzetten en financieren van combinatiefunctionarissen sport en cultuur en buurtsportcoaches. Het afstemmen van het activiteiten-aanbod tussen sport en cultuur is dan vaak de insteek. Ook maken veel gemeenten het aanbod toegankelijk voor kinderen en jongeren uit gezinnen met een minimuminkomen.

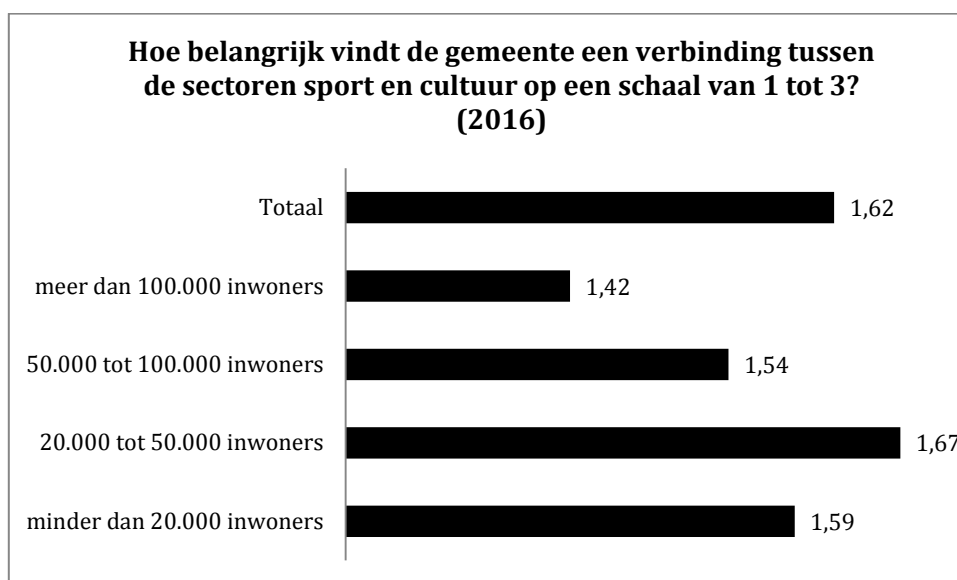
3 Samenwerken in beleid

De helft van de gemeenten had in 2013 voornemens om op beleidsniveau samenwerking te zoeken tussen sport en cultuur. Dit gold minder voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners. In gemeenten met 20.000 tot 50.000 inwoners was dit percentage het hoogst. Uit analyse blijkt – drie jaar later – dat 39% van de gemeenten dit ook daadwerkelijk doet. Verderom blijkt dat dit percentage het hoogst is in de gemeentegroep met 20.000 tot 50.000 inwoners.

N 2013 = 101; N 2016 = 134

Op een schaal van 1 (niet zo belangrijk) tot 3 (zeer belangrijk) hebben gemeenten aangegeven hoe belangrijk ze het vinden dat sport en cultuur binnen de gemeentelijke organisatie met elkaar samenwerken. Dit leverde een gemiddelde score op waarbij de balans licht neigt naar belangrijk. Een grote urgentie blijkt niet uit de gemiddelden. En wederom zien vooral gemeenten met 20.000 tot 50.000 inwoners het belang.

N minder dan 20.000 = 37; N 20.000 – 50.000= 61; N 50.000 – 100.000 = 11; N meer dan 100.000 = 7;
N Totaal=116

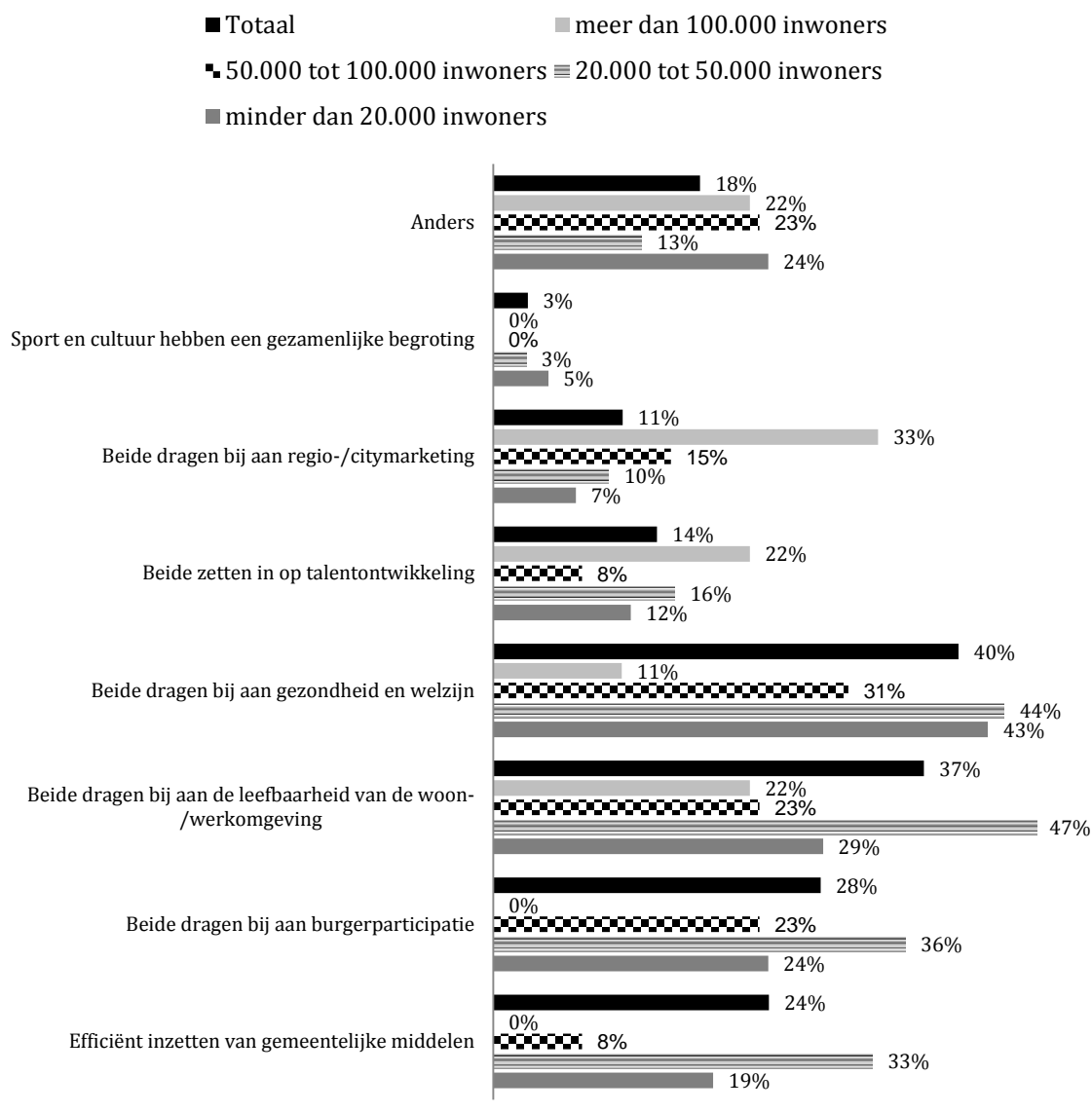
Waarom vinden de respondenten het belangrijk om de verbinding te leggen tussen sport en cultuur? Ze kregen een aantal keuzes voorgelegd met de vraag of dit een reden voor hen is of zou zijn om die verbinding wel te maken. De uitkomsten hiervan zijn weergegeven in de volgende grafiek.

Uit de totale respons blijkt dat de bijdrage aan gezondheid en welzijn een belangrijke reden is voor verbinding. Ook is de leefbaarheid van de woon-/werkomgeving een motivatie. Sport en cultuur hebben dan een instrumentele waarde voor maatschappelijke doelen.

Voor grote gemeenten is city- of regiomarketing de meest genoemde reden voor verbinding. Gemeenten met 20.000 tot 50.000 inwoners noemen burgerparticipatie en efficiënt inzetten van gemeentelijke middelen vaak als reden.

De respondenten hadden ook nog ruimte om een open antwoord te formuleren. De kleinere gemeenten vulden in dat ze zo doelgroepen meer en beter kunnen bereiken. Één grote gemeente werkt vanuit een sport- en cultuurbevorderingsprogramma. Bij weer een andere gemeente moet de gemeenteraad de nota sociaal domein, waarin deze verbinding gemaakt wordt, nog vaststellen: 'Daarna volgt de uitvoering en zullen zaken meer duidelijk worden. Zowel sport als cultuur zijn daarin niet leidend, maar de mogelijke oplossing voor andere vraagstukken.'

Waarom maakt uw gemeente een verbinding tussen sport en cultuurbeleid? (2016)

N minder dan 20.000 = 42; N 20.000 – 50.000= 70; N 50.000 – 100.000 = 13; N meer dan 100.000 = 9; N Totaal=134

4 De toekomst van de verbinding tussen sport en cultuur

De gemeenten zoeken naar wat de verbinding tussen sport en cultuur kan zijn en hoe ze het vormgeven. Als het gaat om ondersteuning, wil een gemeente graag voorbeelden zien van overeenkomsten, omdat sport en cultuur redelijk gescheiden werelden lijken. Andere gemeenten geven aan dat ze nog zoeken naar overlap, draagvlak en overeenkomsten, met het oog op de toekomstbestendigheid van verenigingen. Een gemeente werkt vanwege de gemeentelijke herindeling de komende periode aan het harmoniseren van beleid: 'Mogelijk dat het onderwerp sport en cultuur in de nieuwe beleidsnota sport een plek kan/moet krijgen.'

Bij gemeenten komt steeds meer het besef dat er een cultuuromslag nodig is. De vraag is alleen hoe ze die kunnen creëren zodat het traditionele denken doorbroken wordt. Gemeenten willen graag inspelen op goede voorbeelden van samenwerking en initiatieven van andere gemeenten, bijvoorbeeld op het gebied van citymarketing, leefbaarheid en sociale cohesie. Ook is er vraag naar concrete voorbeelden van evenementenorganisatie en ontwikkeling van integraal beleid voor sport en cultuur.

Opvallend is de vraag van een gemeente om de sector cultuur te helpen inzien dat samenwerking met sport in het belang van bewoners is. Deze uitspraak illustreert dat sport en cultuur in beleid in ieder geval nog vaak twee gescheiden sectoren zijn.

Het verschil in voornemens en daadwerkelijke realisatie laat zien dat gemeenten in verschillende fases zijn in het maken van de verbinding. Dit blijkt ook uit de antwoorden op de vraag welke ondersteuning gemeenten wensen. De verschillen in antwoorden tussen gemeenten van diverse omvang zijn klein. Over het algemeen willen sportambtenaren praktische, bestuurlijke en strategische voorbeelden zien van die samenwerking. En dan vooral vanuit het idee om zowel sport als cultuur in te zetten om andere doelen te bereiken. Dit gaat van sociale cohesie tot citymarketing.

5 Samengevat

De uitkomsten van de enquête geven geen eenduidig beeld van de verbinding tussen sport- en cultuurbeleid. Enerzijds vinden in de praktijk regelmatig verbindingen plaats, bijvoorbeeld bij gezamenlijke evenementen, afstemmen van aanbod en gezamenlijke kennismaking voor kinderen organiseren. Anderzijds zoeken sportambtenaren voorzichtig naar nut en noodzaak van het belang van de verbinding. Zij willen eerst meer voorbeelden zien van succesvolle samenwerking, voordat ze zelf stappen in die richting nemen. Vaak werken ze al samen met welzijn en zorg. Cultuur daarentegen is relatief nieuw.

Het lijkt erop dat de kleinere gemeenten (20.000-50.000) meer stappen hebben gezet en willen zetten in verdergaande samenwerking dan de grotere en allerkleinste gemeenten. Misschien omdat zij sneller zien hoe de samenwerking kan bijdragen aan gezondheid en welzijn enerzijds en de woon- en werkomgeving anderzijds. Meer onderzoek naar de rol van verenigingen werpt een breder perspectief op het ontwikkelen van beleidsprogramma's dan deze enquête. Hier zijn immers alleen ambtenaren bevraagd. Het is dus niet bekend hoe verenigingsbestuurders en professionals in het culturele veld kijken naar en denken over samenwerking.

Bijlage: websites van genoemde praktijkvoorbeelden

- Aan de stichting BoesCoolFit wordt BoesCultuur toegevoegd: <http://www.boescoolfit.nl/>, net als aan <http://www.buurtsportboxtel.bredescholenboxtel.nl/> waar cultuurbox is toegevoegd.
- <https://www.padxpress.nl/> waar een breed aanbod voor naschoolse activiteiten wordt geboden in Midden Limburg.
- <http://www.socio-eygelshoven.nl/>, beheerd door sport- en cultuurstichting Eygelshoven.
- www.na-school.nl: een programma voor kinderen tussen de vier en twaalf jaar oud in Den Bosch en Oosterhout waar kinderen meedenken en zelf activiteiten organiseren op het gebied van sport en cultuur.